

Inddæmningen ved Keldervig holdt stand i 137 år

Grev Eggert Knuth hentede en af tidens dygtige vandingeniører ned til Lolland i 1865 for at få bygget det tre kilometer lange dige langs nordkysten af Knuthenborgs store ejendom. Eggert Knuth var træt af de evindelige oversvømmelser af hovedgårdens enge og lavtliggende marker.

Samarbejdet må være forløbet ganske godt mellem ingeniør Carl Frederik Grove og greven, for efterfølgende blev Grove hyret til at foretage en regulær landvinding af 63 hektar af

Smålandsfarvandet ved Blans, otte kilometer nordvest for Knuthenborg. Der skulle bygges en 680 meter lang dæmning på tværs af vigen, som derefter ville blive pumpet tør og kultiveret. Greven havde i 1869 sikret sig kongens tilladelse til at inddæmme denne bid af søterritoriet, så alt var klar.

Datidens medier udviste betydelig interesse for de mange landvindingsprojekter, og det førende ugeblad *Illustreret Tidende* bragte reportager og tegninger fra inddæmningen af bl.a.

Føns Vang på Vestfyn, Flade-Ørum Sø i Thy, det store Saltbæk Vig-projekt, der ganske vist mislykkedes, og fra grev Knuths projekt i Keldervig.

Her er omtalen fra december 1869: **»Inddæmningen på Knuthenborg.**

I 1865 lod lensgreve Knuth til Knuthenborg udføre en inddigning af stranden ved grevskabets hovedgård, for at forhindre søen i at gå op i de lavtliggende marker og enge. Dette arbejde udførtes under vandbygningsdirektør Groves ledelse, der hertil indbragte omtrent 100 digearbejdere fra Sydslesvig, og det af disse udførte arbejde har i den forløbne tid vist sig hensigtsmæssigt, ligesom de indførte arbejdsmåder også passede efter vore forhold.

Formændene for de nævnte arbejdere, brødrene Bruhn, forblev senere paa Lolland, og det skyldes især disse, at nu flere af denne øs arbejdere er blevet indøvede, såvel til at skaffe meget arbejde færdigt i kort tid, som til at udføre de forskellige særegne arbejdsmåder, som græstørvæn, faskinerne og strået fordrer ved digearbejder.

Carl Frederik Grove (1822-1883) var ansat fra 1852 som ledende ingeniør ved fyrvæsenet, men han løste også mange opgaver som vandbygningsingeniør. Han projekterede digerne ved Knuthenborg og inddæmningen af Keldervig og stod for den tekniske forundersøgelse til tørlægningen af Stavns Made på Samsø. Foto: Wikipedia.

Keldervig inddæmning

Vig på 63 hektar inddæmnet vest for Blans Havn af Knuthenborg Gods i 1869.

Den 680 meter lange dæmning blev gennembrudt af stormfloden 1.-2. november 2006, og vigen vandfyldtes, men blev genopbygget og atter tømt med økonomisk støtte fra staten.

Anvendes dels som agerjord i omdrift, dels som græsning for får og heste.

Privatejet af et antal lodsejere.

Kortene er fra 1776, 1820, 1889 og 1995.

Lolland Kommune.

Koordinater: 6083213, 655540.

Lensgreve Eggert Christopher Knuth (1838-1874) lod opføre den 7,2 kilometer lange kampestensmur rundt om sit domæne. Formålet har formentligt været at beskytte skov og park mod de altædende husdyr, der ofte vandrede frit omkring. Foto af maleri i privateje.

Grev Knuth har nu atter i år ladet udføre et lignende arbejde, under samme ledelse som i 1865; men fortrinsvis med de indøvede arbejdere fra egnen. Arbejdets udførelse og søbundens samt kærernes omdannelse til marskenge er overdraget i akkord til de nævnte entreprenører Bruhn i Bandholm.

I vort billede har vi søgt at give en over-

sigt over dette arbejde, forinden dets fuldførelse. Omtrent 200 tdr. land [110 hektar – fejlagtigt opgivet, burde kun være 63 hektar], liggende ved Kellernæs i en havbugt til venstre i billedet ville derved blive indvundne for agerbruget, og en del mindre skove og spredt gods således forenede til en samlet ejendom, der ved beliggenheden ved søen, imellem forholdsvis for Lolland høje bakker, og omgivet af yppige egeskove, vil danne et af de smukkeste partier paa øen. Arbejdet, der begyndte i maj d.å., er nu færdigt; vandet er udpumpet ved dampkraft og kultiveringens så vidt fremskredet, at det hele areal vil kunne være tilsået til næste maj.»

Ingeniøren og greven

Groves succesrige indsats medførte, at brødrene Bruhn kunne opbygge en ganske efterspurgt virksomhed. De blev bl.a. hyret til at stå for jordarbejdet ved den store inddæmning af 607 hektar på Gyldensteen øst for Bogense. Her var 400 jordarbejdere beskæftiget.

Carl Frederik Grove havde ikke sine kundskaber fra fremmede. Det lå til familien at bygge diger. Groves storebror, kammerråd Emanuel R. Grove (1812-1871) havde været ledende vandbygningsingeniør og digeinspektør i hertugdømmerne i Slesvig-Holsten indtil 1864-nederlaget. De to brødre købte i 1868 sammen med entrepre-

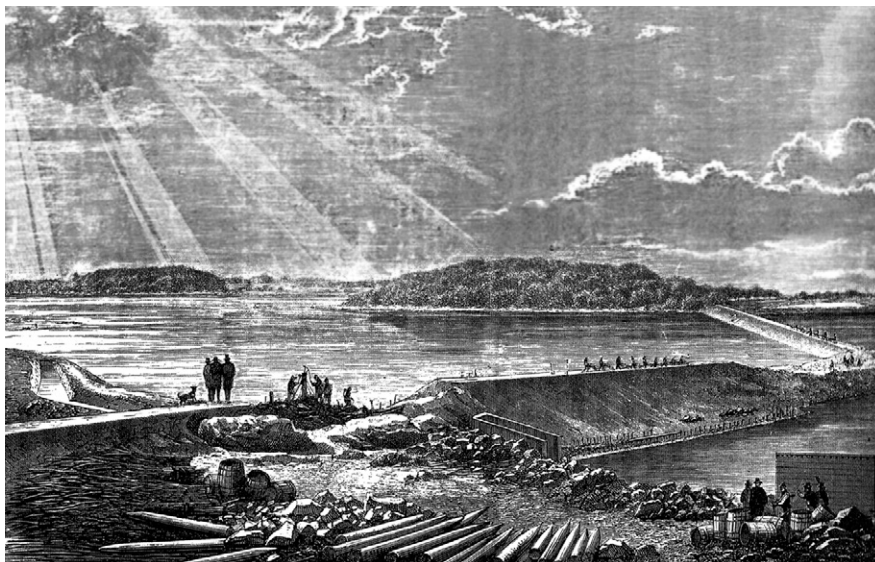
I mange år var det denne imponerende vindrosemotor, der leverede kraft til udpumpningen af vand fra vigen. I dag er den væk og kun fundamentet står tilbage som en ruïn. Foto: privateje.

nør Jørgen Larsen fra København en part af retten til at udtørre den 750 hektar store Tastum Sø ved Skive. Larsens søn, Jørgen Wendelboe Larsen (1851-1931), der havde lært landbrug og aftjent sin værnepligt hos ingeniørtropperne, stod for Tastum Sø-projektet. Han tømte siden hen på egen hånd og risiko den store Gårdbo Sø oppe ved Skagen, hvor han slog sig ned som godsejer.

Lensgreve Eggert Christopher Knuth havde overtaget familiegodset i 1856, og han blev skaberen af det nuværende Knuthenborg. Han byggede ikke bare det store dige mod havet, men med rådgivning fra den engelske landskabsarkitekt Edward Milner hentede han sjældne vækster fra det meste af verden og opbyggede en enestående plantesamling.

Han hyrede også arkitekterne H.S. Sibbern og Vilhelm Tvede til at tegne de mange bygninger i historicistisk stil, som findes den dag i dag på godset. Sibbern var ansvarlig for Maglemerporten, Skovridergården, Godsinspektørboligen og Enkesædet, det nuværende Knuthenborg Slot. Vilhelm Tvede var arkitekten bag de to små portnerboliger ved Snapind.

Arbejdet med Keldervig Dæmningen foregik med de gammelkendte redskaber: spade, skovl og triløbør. Inde ved sydsiden, hvor den fremtidige landkanal var gravet, stod der tre mænd og pumpede. Deres indsats blev dog snart efter erstattet af en dampmaskine. Tegning fra Illustreret Tidende 1869.

Ingen havde jo forestillet sig, at den 137 år gamle dæmning kunne sprænges, så der gik får helt ude ved dæmningen og faktisk lidt opad den indvendige side. Ud af 57 får var der kun fire, der formåede at redde sig, da stormfloden brød igennem 1. november 2006. Foto: forfatteren, 2. august 2005.

Rundt om dette lille kongerige på 620 hektar blev der 1867-71 opført en 7,2 kilometer lang kampestensmur. Eggert Knuth giftede sig aldrig, så hans bror Adam Wilhelm Knuth ef-

terfulgte ham som ejer af herligheden i 1874.

Katastrofen rammer hårdt

Efter tørlægningen blev den inddæmmede Keldervig udgrøftet for at skabe bedre græsning. Udpumpningen blev i første omgang varetaget med en dampmaskine, men senere blev der rejst en vindmotor, og i dag er det en eldreven pumpe, der holder vigen tør. I 1918 renoverede Hedeselskabet afvandingsanlægget for de 63 hektar til en pris af 12.000 kr. (367.050 kr. i 2013-værdi).

Bag den tre-fire meter høje og ret stejle dæmning strækker der sig en fyldgrav i det meste af dens fulde længde, og graven stod med en tæt skov af tagrør i 2005. Rørene strakte sig også ind over engene langs pumpekanalens brinker og de stadigt eksisterende åbne grøfter. Noget jord var i dyrkning med byg, en smule hvede, wrap og græsning til både får og heste, men der var også masser af brakarealer med tætte bevoksninger af tidsler. I 2005 modtog jordejerne stadig EU-landbrugsstøtte for at braklægge dyrkningsjord. Her var

ordningen dog særdeles velkommen, da marken mange steder var så blød, at der ikke kunne køres på den med større maskiner.

Men sidst på året 2006 ramte katastrofen den gamle Keldervig Inddæmning.

Ved middagstid 31. oktober lå der et lavtryk over det norske Vestlandet. I løbet af natten til den 1. november forplantede dette lavtryk sig sydpå over Sjælland og Sydsverige for til sidst at smelte sammen med et mindre dybt lavtryk, der var placeret over Ålandsøerne. De to lavtryk dannede tilsammen en langstrakt lavtrykszone, som først lagde sig over den centrale Østersø, og siden længere østpå, over de baltiske randstater. Samtidigt etablerede et højtryk sig vest for de Britiske Øer, og denne placering af høj/lavtryk gav fra om eftermiddagen 1. november nordenvind over hele den skandinaviske halvø.

Denne ret sjældne situation, med en bred nordstrømning der omfattede Kattegat og den centrale Østersø samtidigt eller næsten samtidigt, var særligt risikabel for de indre danske farvande. Den bevirkede, at Bælthavet blev stoppet til med vand, der strøm-

Da de pumpede inddæmningen tør i sommeren 2007, stoppede pumpen til igen og igen med ål. Ude ved gennembruddet havde lystfiskerne gode dage, indtil dæmningen atter blev lukket, og mange ærgrede sig over, at det fine fiskevand ikke kunne bevares. Fotos: Christian Skotte, marts og juli 2007.

Syv år senere er alle sårene helet, og intet minder om, at den frodiggrønne dæmning var skyllet væk over flere hundrede meter i stormfloden. Umiddelbart nedenfor dæmningsfoden ligger det uanseelige pumpehus, der sørger for at holde det inddæmmede land tørt. Foto: forfatteren 31. august 2013.

mede til fra begge sider. Derfor blev vandstanden rekordhøj, selv om vindstyrken ikke var det.

I de indre danske farvande steg vandstanden i løbet af tolv timer fra normalt niveau til rekordhøjde. Flere steder udviklede situationen sig livstruende, og der skete omfattende ødelæggelser. Det samlede antal erstatningssager efter stormfloden oversteg 3000. Alle kyster i de indre danske farvande, med undtagelse af Bornholm og Limfjorden, blev udsat for stormvejret 1.-2. november.

Drukne får

Ved Keldervig ramte stormfloden den gamle dæmning med frygtelig styrke. I løbet af nogle timer var der slået et hul, som hurtigt udvidede sig, og næste morgen stod der saltvand på markerne helt op til Kældernæs by.

Fåreavler Susie Riis stod den dag og så dæmningen bryde sammen og 53 får drukne, uden at hun kunne gribe ind. Kun fire af hendes får reddede sig i land ved egen hjælp.

Keldervig-dæmningen var ødelagt over den 600 meter lang strækning, og den anslåede pris for en genopbygning lå mellem en og to en halv millioner kroner.

Ifølge formanden for Keldervig Digelaug overvejede lodsejerne seriøst, om de overhovedet skulle genopbygge dæmningen eller bare lade området være oversvømmet igen. Sportsfiskere og naturvenner havde også meldt sig med forslag om at genoprette havmiljøet i vigen.

Imidlertid lykkedes det digelaget at skaffe tilskud i størrelsesordenen en halv million kroner til at få genetableret dæmningen, så det besluttede man at gøre. Den samlede pris blev 2.066.085 kr. Hullet blev atter lukket 14. maj 2007 om aftenen.

KILDER

Andersen, Ernst: Fra Juraens Overdrev. G.E.C. Gads Forlag. København 1953.

Bendtsen, Bente: Blands vig og havn. Privat udgivelse, februar 2003.

Forfatterens besøg på lokaliteten, 2. august 2005 og 31. august 2013.

»Inddæmningen paa Knuthenborg«. Illustreret Tidende nr. 535, 11. årg., 26. december 1869. s. 113.

Kring, L.: Af de lolland-falsterske digers historie. Lolland-Falsters Historiske Samfund. Årbog XLIV, VIII. række, bind II, 1956.

Petersen, Palle E.: Tilbage til naturen – Gyldensteens inddæmninger fra 1871, der 140 år efter genskabes som vådområder. Årsskrift for nordfynsk lokal- og kulturhistorie, Sletten 2011.

www.ocean.dmi.dk/case_studies/surges/01nov06.php

På forbløffende kort tid udviklede der sig et fremragende lystfiskeri ved den gennembrudte dæmning. Foto: Christian Skotte.

Fuglelivet i dag

Med tilladelse fra Dansk Ornitologisk Forening bringes her et uddrag af DOF-basen, der rummer et meget stort antal fugleobservationer fra alle betydningsfulde fuglelokaliteter i landet. Ønskes der en detaljeret og aktuel status for fuglelivet i Keldervig, så brug dette link: www.dofbasen.dk.

Herunder ses en oversigt over de 68 fuglearter, som er registreret fra **Keldervig**, pr. 21. marts 2014. I parentes ses antallet af observationer og individer i alt.

Toppet Lappedykker	(2/8)	Havørn	(1/1)	Sølvmåge	(2/30)	Tornsanger	(2/5)
Gråstrubet Lappedykker	(1/1)	Rørhøg	(1/1)	Fjordterne	(1/1)	Munk	(1/1)
Skarv	(1/4)	Blå Kærhøg	(1/1)	Havterne	(1/1)	Gransanger	(1/2)
Fiskehejre	(3/36)	Musvåge	(1/1)	Ringdue	(3/12)	Blåmejse	(1/3)
Knopsvane	(5/213)	Tårnfalk	(2/2)	Gøg	(1/1)	Musvit	(2/4)
Sangsvane	(1/4)	Fasan	(1/4)	Sanglærke	(4/9)	Spætmejse	(2/2)
Grågåås	(1/40)	Blishøne	(5/334)	Digesvale	(1/4)	Husskade	(2/4)
Canadagås	(1/20)	Strandskade	(5/11)	Landsvale	(2/20)	Sortkrage	(1/3)
Knortegås	(1/5)	Klyde	(2/2)	Gul Vipstjert	(2/3)	Gråkrage	(4/14)
Gravand	(5/36)	Stor Præstekrave	(3/10)	Hvid Vipstjert	(4/36)	Gråspurv	(1/1)
Knarand	(1/1)	Vibe	(4/35)	Gærdesmutte	(2/2)	Skovspurv	(2/11)
Krikand	(1/1)	Sortklire	(1/1)	Nattergal	(1/1)	Bogfinke	(2/4)
Gråand	(7/58)	Rødben	(4/9)	Husrødstjert	(1/1)	Grønirisk	(2/6)
Spidsand	(1/2)	Hvidklire	(2/2)	Stenpikker	(3/4)	Stillits	(2/4)
Troldand	(1/150)	Hættemåge	(3/102)	Solsort	(2/3)	Tornirisk	(3/8)
Ederfugl	(1/30)	Stormmåge	(2/12)	Kærsanger	(1/1)	Gulspurv	(3/4)
Toppet Skallesluger	(3/24)	Sildemåge	(2/2)	Rørsanger	(1/1)	Rørspurv	(3/7)

Plantelivet i Keldervig

TBU 35/61: Blans Vig, Keldervig, Hestehave og Jyden (ved Keldernæs)

På en strandeng ved Blans Vig er noteret stor og liden skjaller, smalbladet kællingetand, stivhåret ranunkel, engbyg, sød

astragel, vellugtende agermåne, alm. mælkeurt, engelskgræs, strandvejbred, kostnellike, vandkarse og strandkrageklo.

I en mergelgrav syd for Blans vokser tornløs hornblad.

Kilder: se Gravesen 1982.